

Sygn. akt VIII Ca 68/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

| | |
|-----------------|--|
| Przewodniczący: | SSO Rafał Krawczyk (spr.) |
| Sędziowie: | SSO Jadwiga Siedlaczek SSO Małgorzata Kończal |
| Protokolant: | sekr. sądowy Natalia Wilk |

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2013 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **B. Ś.**

przeciwko **Zakładowi (...) sp. j. (...) w T.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 13 grudnia 2012 r.

sygn. akt I C 1316/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Toruniu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu za instancję odwoławczą.

Sygnatura akt: VIII Ca 68/13

UZASADNIENIE

Powódka B. Ś. wniosła o zasądzenie od Zakładu (...) spółki jawnej (...) w T. kwoty 30.000 zł tytułem zwrotu wynagrodzenia w związku z odstąpieniem od umowy o dzieło. Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2012 r. Sąd Rejonowy w Toruniu oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu stosownie do wyniku sporu. Sąd ten ustalił, że strony zawarły umowę o dzieło, termin oddania dzieła upływał najpóźniej 13 marca 2010 r., powódka zapłaciła pozwanej 30.000 zł zaliczki oraz odstąpiła od umowy dnia 25 marca 2010 r. Co do podniesionego przez pozwaną zarzutu przedawnienia Sąd wskazał, że roszczenia z umowy o dzieło przedawniają się zgodnie z art. 646 k.c. z upływem 2 lat od oddania dzieła albo od dnia, kiedy miało być oddane zgodnie z treścią umowy. Zdaniem Sądu Rejonowego

roszczenie powódki o zwrot spełnione świadczenia jest roszczeniem wynikającym z umowy o dzieło i jako takie o uległo przedawnieniu przed wniesieniem pozwu.

W apelacji od powyższego wyroku powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego:

1. błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 646 k.c. i art. 118 k.c. w zw. z art. 120 k.c. polegające na błędnym uznaniu, że roszczenie mające swe źródło w odstąpieniu od umowy o dzieło przedawnia się w terminie określonym w art. 646 k.c. a nie w art. 118 k.c. w zw. z art. 120 k.c.
2. nieuzasadnione zastosowanie art. 635 k.c. i 636 k.c. polegające na przyjęciu, że w przepisach tych należy upatrywać podstawy odstąpienia od umowy, skutkujące bezpodstawnym niezastosowaniem art. 491 k.c. w zw. z art. 494 k.c. jako właściwej podstawy odstąpienia od umowy przez powódkę.

Skarżąca wniosła o zmianę wyroku w całości przez uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu za I i II instancję, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i o obciążenie powódki kosztami postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja jest uzasadniona.

Uprzedzając dalsze rozważania należy stwierdzić, że wprawdzie powódka nie udowodniła, że w ogóle złożyła pozwanej oświadczenie o odstąpieniu od umowy, tym niemniej pismo pozwanej z dnia 25 marca 2010 r. (k. 10) oraz powołanie się przez pozwaną w odpowiedzi na pozew na "zerwanie umowy" przez powódkę jako okoliczność bezsporną, pozwalają uznać, że istotnie powódka odstąpiła od umowy i że strony tego faktu nie kwestionują.

Rozstrzygnięcie apelacji sprowadza się do przesądzenia, czy roszczenie o zwrot wynagrodzenia uiszczonego przez zamawiającego, w związku z odstąpieniem od umowy o dzieło, jest roszczeniem z umowy o dzieło w rozumieniu art. 646 k.c.

Dla przejrzystości sprawy trzeba przypomnieć, że odstąpienie od umowy jest wykonaniem przez jedną ze stron stosunku obligacyjnego uprawniającemu prawnokształtującego, realizowanego albo na podstawie postanowienia zawartego w umowie wzajemnej (art. 395 § 1 i art. 492 k.c.) albo, tak jak w niniejszej sprawie, wynikającego z przepisów ustawy (ogólnych - art. 491 i art. 493 k.c. oraz szczególnych, np. art. 560 § 1, art. 635, art. 636 § 1 i art. 640 k.c.). Skutki wykonania umownego prawa odstąpienia od umowy reguluje art. 395 § 2 k.c. - który przewiduje m.in., że w takim przypadku umowę uważa się za niezawartą - nie reguluje tego natomiast art. 494 k.c. Zagadnienia, czy w sytuacjach podlegających regulacji art. 494 k.c., ma odpowiednie zastosowanie przepis art. 395 § 2 zd. 1 k.c. przewidujący, że umowę uważa się za niezawartą, nadto, czy odstąpienie od umowy wywołuje skutki *ex tunc*, czy *ex nunc*, są sporne w jurysprudencji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że wykonanie prawa odstąpienia od umowy w sytuacjach objętych hipotezą art. 494 k.c. uzasadnia analogiczne stosowanie art. 395 § 2 zd. pierwsze k.c. oraz że skutki wynikające z tego przepisu następują *ex tunc*, powodując zniesienie stosunku prawnego wynikającego z umowy i uznanie jej za niezawartą (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2012 r. V CSK 260/11, Lex 1162612, z dnia 27 marca 2008 r., II CSK 477/07, Lex nr 385595, uzasadnienie wyroku z dnia 21 października 2010 r., IV CSK 112/10, OSNC-ZD- 2011, Nr 2 poz. 40, wyroki z dnia 13 października 1992 r., II CRN 104/92, Lex nr 9088, z dnia 6 maja 2004 r., II CK 261/03, Lex nr 174165, z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 379/07, OSNC-ZD 2008, Nr 4 poz. 108, z dnia 27 marca 2008 r., II CSK 477/07, Lex nr 385595, uzasadnienie postanowień: z dnia 20 października 2011 r., IV CSK 47/11, BSN 2012, nr 2 oraz z dnia 13 stycznia 2012 r., I CSK 296/11, Biul. SN 2012, nr 3, str. 12-13). Zarazem jednak przyjmuje się, że utrzymają się postanowienia zastrzeżone na wypadek odstąpienia od umowy, i tak: w uzasadnieniu wyroku z dnia 5 października 2006 r., IV CSK 157/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 114 Sąd Najwyższy stwierdził, iż wykonanie prawa odstąpienia od umowy wzajemnej znosi prawa i obowiązki stron należące do istoty tej umowy, natomiast

wywołuje nowe roszczenia określone w ustawie oraz nie znosi odpowiedzialności z tytułu zastrzeżenia kary umownej; w zbieżnym kierunku idzie SN w wyroku z dnia 2 października 2007 r., II CNP 101/07, Lex nr 490505 uznając, że poglądy o zniweczeniu umowy na skutek odstąpienia, oparte na sformułowaniu art. 395 § 2 k.c., są trafne w odniesieniu do skutków obligacyjnych jej istotnych postanowień; w wyroku z dnia 29 czerwca 2005 r., V CK 105/05, Lex nr 395072 w którym podkreślono, że roszczenie o zapłatę kary umownej na wypadek odstąpienia od umowy powstaje przecież dopiero w wyniku wykonania tego uprawnienia kształtującego; podobnie w wyroku z dnia 24 maja 2012 r. V CSK 260/11, Lex 1162612 Sąd Najwyższy uznał, że w przypadku odstąpienia od umowy, utrzymują się, przełamując zasadę *accessorium sequitur principale*, te postanowienia umowne które zostały przewidziane przez strony właśnie na wypadek odstąpienia od umowy. Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma więc sprzeczności między retroaktywnym skutkiem odstąpienia od umowy a skutecznością jej postanowień przewidzianych właśnie na wypadek wykonania przez jedną ze stron takiego uprawnienia.

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę wychodzi zatem z założenia, że odstąpienie od umowy o dzieło ma skutek wsteczny, co oznacza, że umowę należy traktować jako niezawartą. W rezultacie roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia strony, która odstąpiła od umowy wzajemnej (art. 494 k.c.), nie może być uznane za roszczenie wynikające z umowy o dzieło w ujęciu art. 646 k.c., jakkolwiek pozostaje niewątpliwe w związku przyczynowym z zawarciem tej umowy. Nie sposób jednak, choćby z językowego punktu widzenia, twierdzić, że w grę wchodzi roszczenie "z umowy", jeżeli umowa ta nie istnieje w obrocie prawnym, a samo roszczenie nie jest korelatem obowiązku drugiej strony umowy składającego się na treść zobowiązania. Wobec powyższego argumenty przywołane przez Sąd I instancji na rzecz odmiennego stanowiska uznać należy za drugorzędne.

Stwierdzić zatem należy, że apelacja była uzasadniona a podniesione w niej zarzuty okazały się skuteczne. Opierając rozstrzygnięcie na nietrafnym zarzucie przedawnienia i oddalając powództwo a limine Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, w związku z czym należało uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Po zwrocie akt Sąd I instancji będzie zobowiązany do przeprowadzenia postępowania dowodowego na podane przez strony okoliczności, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy i zbadania materialnych przesłanek roszczenia powódki.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji (art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.).